

Dorovský, Ivan

Академик Иван Доровски одговара на прашањата поставени од Васил Тоциновски, главен и одговорен уредник на современост : кој сум и што сум

In: Dorovský, Ivan. *Slovanské literatury a dnešek*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, pp. 221-229

ISBN 9788021046672

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123859>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

**АКАДЕМИК ИВАН ДОРОВСКИ ОДГОВАРА НА ПРАШАЊАТА
ПОСТАВЕНИ ОД ВАСИЛ ТОЦИНОВСКИ, ГЛАВЕН
И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК НА СОВРЕМЕННОСТ**

КОЈ СУМ И ШТО СУМ

1. Обединувањето на научникот и поетот претставуваат една убава и секако ретка појавност кога фактографијата се облагородува и научното дело станува примамливо четиво. Зборникот кој е посветен на Вашите седум децении животни и творечки врвици, мошне прецизно Ве именува како научник со поетска душа. Предлагам нашиот разговор да го започнеме со поезијата, која не е иманентна за Вас, но која едноставно ја препознаваме и суптилно ја идентификуваме во насловот од Вашата нова, втора поетска книга *Корени*.

Песни започнав да пишувам уште како студент во прва година на Филозофскиот факултет во Брно. Тогаш не го имав уште добро совладано чешкиот јазик. Моите колеги од групата и од повисоките години ми помагаа. Особено еден пријател, подоцна поет и литературен историчар и критичар, внимателно ги читаше моите *бумагемаранија*, како би рекол Рајко Жинзифов, со кој до извесна степен делама иста или слична лична и професионална судбина, и ми укажуваше на грешките. Тој многу сакаше да преведува од јужнословенските литератури. Но тогаш, во средината на педесеттите години, немав никакви поетски книги ниту од македонски, ниту од други југословенски автори. И не можев самиот да се ориентирам, бидејќи немав никакви знаења и познавања од таа област.

Јас исто сакав да преведувам. Почетоците на мојата преведувачка активност датираат од 1951 година, кога како ученик (учев две години бравар во денешниот град Злин, тогаш Готвалдов) во прва година започнавме со мојот пријател Пане Видинчев од Нивици, Преспа (генијален математичар, сега универзитетски професор кој живее во Скопје) да ја преведуваме од чешки на македонски тогаш многу популарната и популаризирана книга *Репортажа под бесилката* од народниот херој Јулиус Фучик. Но наскоро сфативме дека не ни достасува речнички фонд. Македонскиот литературен јазик не го знаевме, ниту егејско-македонскиот литературен јазик што го учевме во детските домови и коишто беше една руско-бугарско-леринско-костурска граматичка и лексичка мешавина. Нашите говори, леринскиот и костурскиот, на кои говоревме со Панета, не можеа да ги изразат сите нијанси на богатиот чешки јазик.

Како високошколски студент, меѓу другото, сакав да преведувам на чешки од јазиците што мислев дека ги познавам: од македонски, од грчки, од руски и од бугарски. И трагав во тогашната Универзитетска (денес Моравска обласна) библиотека во Брно книги од наведените јазици. Во 1958 година уште како студент дојдов за прв

пат во Скопје на посета кај мои пријатели и набавив некои збирки песни од Блаже Конески и неколку други книги од други автори. Поезијата на Блаже Конески многу ми се допадна. Започнав да преведувам некои негови песни на чешки и истовремено да ги парафразирам, да ги подражам, да пишувам како Конески. Бев под негово силно влијание. Во тогашниот емигрантски грчко-македонски седмичник *Агонистис-Борец*, што излегуваше во Прага, се појавија неколку песни под мое име, но тие фактички беа позајмени од Блаже, беа *преправен, парафразиран, имитиран* Конески.

Ме привлечуваше магијата на преводот. Но тогаш уште не знаев како треба да се пријдува кон феноменот на творечкото пресадување, прекалемување, пренесување, позајмување, адаптирање, парафразирање на еден текст – како неодамна пре-красно се изрази мојот пријател и колега Гане Тодоровски.

Пишував песни на македонски и на чешки. Некои песни напишани на чешки објавив во универзитетскиот весник. Под псевдоним, се разбира. Еден доцент естетичар и филозоф беше истовремено и член на уредничкиот одбор. Моите песни ги подложи на толку остра критика, што потоа петнаесет години пишував *само за себеси, за фиоката*. Дури од почетокот на седумдесеттите години започнав да објавувам под различни псевдоними во централните дневни и периодични литературни изданија песни, раскази, фељтони, афоризми и преводи. Само преводите ги потпишував со вистинското име. Досега имам преведно околу 20 илјади стихови од девет странски јазици и на четири странски јазици. Повеќето преведени стихови и раскази се издадени во 17 самостојни избори и антологии. Меѓу нив се, на пример, изборите од поетското творештво на Блаже Конески, Десанка Максимовиќ, Весна Парун, Ангелко Вулетиќ, Среќко Косовел, Едвард Коцбек, Дора Габе, Ватјо Раковски, Стеван Тонтиќ, Ристо Лазаров, Бистрица Миркуловска, Веле Смилевски, Ѓоко Стојичиќ, антологијата на српската модерна поезија и антологијата на македонската модерна поезија. Во мојата неуредена архива можат да се најдат необјавени песни, раскази, преводи итн. можеби за уште десетина збирки. Мојата прва поетска збирка *Тага за југ* (Stesk po jihu, 1985) што ја издадов по долги настојувања на моите колеги од катедрата, содржи само тринаесет песни. Тие се тематски сврзани со моето детство, со родното село и со родниот крај.

Мојата сопруга и животна сопатничка (во 2008 година навршуваме полувековен заеднички живот) состави од моите песни еден мал избор по повод мојот седумдесетгодишен јубилеј и го издаде под наслов *Корени*. Ист наслов има и првата песна во збирката во која велам: *Моите корени се таму/ на Балканот/ Им пеам свои катрени/предадено Ми помагаат да живеам/ Има предели/ од кои никогаш не може/ да се побегне*.

Збирката *Корени* е составена од неколку циклуси: *Корени, Остани тука со мене, Ово езеро е чудесно* (песни инспирирани од Охридското езеро), *Таков е нашиот живот* и *Афоризми*. Таа симболично и карактеристично завршува со песната *Ако еднаш... Кога еден ден ќе умрам/немојте да тагувате/ Примете ја веста така/како да отидов да го посетам својот Балкан,/ да насоберам таму нови сили./ Верувајте дека еднаш/ сигурно ќе се вратам/ во својата втора татковина/ која ми стана љубов,/ родна куќа,/ пранга,/ судбина,/ се*.

2. Коренот е мисла и смисла во севкупноста на Вашето богато и разнородно книжевно дело. По преселбите на децата бегалци од Егејска Македонија во 1948 година, на тринаесет годишна возраст, место на постојано живеалиште Ви е Чешката (до разделбата со Словаците во 1993 година Чехословакија) Република. Самите би рекле, им припаѓаат на дводомните писатели, за кои испишавте многубројни вредносни страници. Мислам, оти човекот и авторот претставуваат една неделива целина и тие секогаш меѓусебно се дополнуваат и се пресоздаваат.

Заедно со неколку илјади други деца од Егејска Македонија на трианесетгодишна возраст дојдов во тогашна Чехословакија. И како што велам во песната, таа ми стана љубов, родна кука, пранга, судбина, се.

Тука, по двегодишна обука најпрвин стекнав диплома за браварски занает, потоа средно и високошколско образование. Половина година по завршувањето на универзитетските студии го добив конкурсот за асистент по руски јазик на универзитетската катедра за странски јазици. Така започна мојата научна кариера.

Теоретски започнав да размислувам за дводомноста (многудомноста) и билитературноста кон крајот на педесеттите и почетокот на шеесеттите години кога ја пишував мојата дипломска работа за Рајко Жинзифов и неговиот однос кон руската и украинската литература. Таа сложна литературна личност, тој тродомен автор беше повод продлабочено да ја простудирам од еден литературно-историски и компаративен аспект состојбата не само во балканските, туку, на пример, и во скандинавските, кавкаските и други европејски и светски литератури. Така подготвен се вклучив како единствен (тогаш и долги години подоцна) чешки научник во словачкиот научно-истражувачки тим на чиј чело стоеше познатиот теоретичар Диониз Ѓуришин (1929-1997) со кого се зближивме и, на пример, заедно учествувавме во 1996 година на научната конференција во МАНУ што ја организираше мојот добар пријател и колега академик Милан Ѓурчинов. Со Димчо (така го викавме Диониз ние сите негови соработници и пријатели) методолошки и термиолошки ги уједначивме нашите сфаќања, ги проширивме нашите пристапи и постапки итн. Главно ја разработивме теоријата за таканаречените меѓулитературни заедници (општности, центризми). Таа наша теорија, меѓу другото и за дводомноста и билитературноста, важи за целиот европејски и светски литературен процес и денес и во иднина таа може да послужи за решавање на редица кардинални проблеми сврзани со литературата, историјата, науката, ликовната уметност, фолклорот итн. Мислам дека јас сум јасен пример на дводомен и билитературен автор. Резултатите на таа теорија се објавени во седум тома (1987-1993). Нашата теорија е целосно прифатена од повеќето европејски литературни историчари, теоретичари и методолози. А за Балканот таа претставува според мое мислење единствен излез од многу ќорсокаци.

3. На Вашиот одговор се надополнуваме со нашите пишувања како можно ново прашање. Според Вас Балканскиот полуостров треба да се сфаќа како една географска, општествена и културна целост, во која се остваруваше идејно-културно заедништво и балканскиот литературен контекст... Природно

е што многувековното сожителство на балканските словенски и несловенски народности (нации) водеше кон заемна културна поддршка... Отаде за одделните периоди од историскиот разбиток на народностите и нациите кои на Балканот подоцна се формирале е карактеристично тоа што тие ги продолжуваа како сопствените (домашни) традиции, така и традициите (историски, идејни, културни) на сето балканско национално разновидно заедништво...

Состојбата на Балканот во последните две децении изискува да укажеме какво е местото на Балканот во историјата на Европа и на нејзината култура. Веќе е време да го подигнеме духот на обичниот балкански човек, чиј народ се ослободи, но до извесна степен стана папагал и послушен реализатор на туѓи директиви, молби, ултимативни барања, празни евроатлантски изјави, апели, нереализирани резолуции и вербални ветувања. Балканските народи се денеска фатени во мрежата на лични, локални, религиозни, националистички, морални и други односи и амбиции и на некои сопствени вековни илузии, фикс идеи и митови. Кон веќе реченото во одговорот на погорните прашања можам уште накратко да додадам дека Балканот заедно со Медитеранот се лулка и основен составен дел на европејската култура и цивилизација.

Во мојата книга за *словенските меѓулитературни совпаѓања и разлики*, издадена во 2004 година, меѓу другото на едно место пишувам: *Духот на Балканот е создаден пред сè од бескрајна волја и љубов кон слободата. Цели столетија во него трае хомерскиот сон за жедта на човечката душа да биде слободна. Ако сака балканскиот човек да биде слободен, потребно му е сестрано образование.*

Нажалост, *трагичната балканска претстава за Европа уште не заврши* – ќе забележи Дубравка Угрешкиќ.

Во мојата наведена книга понатаму ја разработувам, развивам, коригирам, конкретизирам и дополнувам теоријата за меѓулитературните центризми, чиј составен дел е, меѓу другото, билингвизмот, дводомноста и билитературноста.

4. Би останале уште малку на овој терен со согледувањата за местото и улогата на македонската традиција и континуитет во ваквиот балкански контекст.

Пред неколку години на една од научните конференции што ги организира Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид во своето излагање, кое, нажалост, од непознати причини не беше објавено во зборникот од конференцијата, меѓу другото наведов:

Старословенските литургиски и оригинални текстови, за кои имаме пишувано посебни студии, создаваат една струја на **традиција** која ги прима тие текстови за многукратно користење. Текстовите што им се читале или тие што само ги слушале реципиентите несомнено ги обогатуваа духовно, ги оплеменуваа, ги ставаа културно на повисоко ниво, бидејќи претставуваа совокупност на многу жанрови: историско раскажување и генеалогичка митологија, митови, житија, законици, љубовни песни, романи, приказни, новели, химни, похвални слова, псалми, молитви, епистоли, апокалипси и др.

Македонската химнографија која беше составен дел на византиската и словенската химнографија, беше богат извор на разни поетски форми, образи, лирски

теми и изрази и мотиви. Во неа може да се открие, на пример, анафоричен, алитеративен, падежен, анаграматичен и така наречен молитвен стих.

Во минатото (па и денес) традицијата претставуваше **памет** врз која се базира секој народ. Традицијата е култура на сеќавања за минатото. А бидејќи минатото е историски и културен феномен, можеме традицијата да ја означиме како **културна памет**. Во рускиот, во македонскиот и во другите јужнословенски јазици за означување на традицијата (и усмената традиција) го имаме зборот **предание**.

5. Кога станува збор за блингвизмот и полилитературноста, денес акад. Иван Доровски е меѓу водечките светски и европски специјалисти за темата, ќе запише академик Милан Ѓурчинов. Секако е тешко, речиси невозможно, во една ваква пригода, но можете ли да ги забележите принципите на Вашата научна работа која бескрајно зрачи од Вашите илјадници и илјадници авторски страници.

На тоа прашање веќе одговорив погоре. Принципите на мојата научна работа се доста едноставни: се будам рано. Пред да започнам да работам пешачам речиси секое утро по три-четири километри. Секој ден (кога немам други обврски или не сум на службен пат) започнувам да работам во шест, шестипол, најдоцна во седум часот. Работам до 12 часот, потоа од петнаесет до осумнаесет и од 20 до 22 часот. Вклучувајќи ги тука и саботите и неделите. Како што велеа старите латинци: *Nula dies sine linea* = Ниту еден ден без ненапишан збор. Никогаш не работам само врз една тема. Истовремено секогаш имам разработени неколку статии, преводи, рецензии, осврти, реферати итн.

6. Чувствителното и ако се согласите со нас вечно актуалното прашање за книжевните влијанија, прокоментирајте го како афирмиран последовател на школата на знаменитиот Диониз Ѓуришин. Притоа, се извинуваме за побараните коментари околу еден стожерник во кој Вие имате посебно и место и значење.

Еден од водечките чехословачки (чешки) литературни историчари и методолози Франк Волман (Frank Wollman, 1888-1969) во неколку свои студии и во своите книги за *Литературата на Словените* (1928) и за методологијата на споредбените словенски литератури (1936) укажа какво значење имаше во минатото а има и денес, на пример, фолклорот во словенските национални литератури, какво беше и какво е неговото влијание и денес. Пред четиридесетина години во тогашна Чехословакија се водеше широка дискусија во академските и високошколски кругови и во нивните стручни списанија околу терминот влијание. На крајот се дојде до заклучок да не се пишува за влијание, туку за двострано дејствување, за импулзи, поттици, стимули итн.

Јас лично никогаш не го напуштив тој термин и знам како треба да се користи тој. Сум убеден дека тој си има свое место во триаголникот литературна теорија – литературна историја – литературна критика. Станува збор за рецепција на естетски вредности, иако тие можат да имаат понекогаш форма на имитација (мимесис), на творечко подражание, како би се рекло на руски. Во секој случај станува збор за обострано обогатување на литературниот процес. А естетските вредности се

наднационални, општочовечки. Без никакво сомневање рецепцијата е акт на креација, но таа креација е подруга, се разликува од самата креација или творештво на артефакти. Некои компаративисти сметаат дека за влијание зборуваат повеќе тие научници што се занимаваат со т. нар. мали литератури (пишувани на јазик што го користи мал број луѓе). Според мене т. нар. големи литератури повеќе го стимулираат светскиот литературен развиток не само затоа што имаат уметнички дела со високи естетски вредности, туку и бидејќи повеќе се преведуваат и поголем број луѓе (и земји) го користат јазикот на кој се напишани. Многу автори од т. нар. мали литератури би биле во светот попознати и повеќе би можеле да влијаат врз светскиот општокултурен развиток ако пишувале на еден од т. нар. светски јазици. Тоа е општопознато.

7. Во меѓународните врски и влијанија секако дека македонско-чешките релации не се меѓу оние кои имаат посебна традиција, која трае и во нашата современост.

Литературните врски се составен дел од чешко-македонските и македонско-чешките културни односи. Тие си имаат своја многувековна традиција. За чешко-македонските културни врски зборував пред две години (2005) на III – та македонско-чешка научна конференција во Охрид. Таму дадов една периодизација и општа карактеристика и наведов некои од најважните резултати. За жал, нашите две литератури не се доволно познати – ниту чешката (евентуално словачката) во Македонија, ниту македонската литература кај нас во Чешката Република (односно во Словакија). Уште немаме, изгледа, доволно добри познавачи, популаризатори и преведувачи од соодветните литератури. А и условите за преводната литература не се поволни – нема пари, не постои кај вас во Македонија, како на пример кај Словенците, никаква концепција на владата и на министерството за култура како да се пропагира македонската литература и култура во светот итн.

8. Кризата на славистиката на Карловиот универзитет во Прага како да е заменета со блескотот на Филозофскиот факултет во Брно. И тоа е апсолутно Ваша заслуга. Оставете го признанието, нека биде и наш грев, но никако избришано од Вашата вродена едноставност и скромност. Кажете ни нешто повеќе за формите и содржините, за резултатите кои се дел од Вашиот човечки и професионален живот.

Не би сакал да бидам погрешно сфатен како нескромно за тоа што ќе го наведам подолу. Денес е веќе во славистичките кругови општо познато и признато дека брненскиот славистички центар е еден од најреномираните светски славистички институти и секако најкомплетен и најавторитетен институт за славистика во Европа.

Многубројните научни трудови на неговите членови се признаваат и редовно се цитираат во стручната славистичка литература. Двајца негови професори се членови на Меѓународниот славистички комитет што меѓу другото е организатор на претстојниот 14-ти меѓународен конгрес на славистите што ќе се одржи во почетокот на септември 2008 година во Охрид. Претседател на МСК е академик Милан Ѓурчинов, секретар проф. д-р Димитрија Ристески.

Институтот има комплетен стручен кадар. Во рамките на Институтот се реализираат тригодишни бакаларски, петгодишни магистерски и тригодишни докторски студиски програми по русистика, украинистика, бугаристика, словенистика, македонистика, кroatистика, србистика, словакистика и балканистика. Факултативни предавања се држат и од областа на белорускиот и лужичкосрпскиот јазик и литература. До колку ми е познато, слична програма по балканистика, на пример, нема ниту еден друг универзитет во светот.

9. Вие сте главен и одговорен уредник на списанијата Универзитас и За пријателите на Јужните Словени. Но тие се само дел од Вашите состојби за почит и љубов, доверба и соработка меѓу народите и државите и каде се и колку нив ги распространувате и препознавате?

Ако дозволите, малку ќе го поправам Вашето прашање. Јас бев главен и одговорен уредник на двомесечното научно-литературно и културно списание *Универзитас* што го издаваше Масариковиот универзитет во Брно цели дваесет години (1971–1990). Потоа бев две години главен и одговорен уредник на списанието за култура *Штафета*. Од 1993 до 2000 година бев главен и одговорен уредник на списанието *За пријателите на Јужните Словени* кое од 2001 година продолжува да излегува под наслов **Словенски југ**. Како во *Универзитас*, така и во *Штафета* (насловот го носи според една песна од Јиржи Волкер) можат да се најдат како текстови за чешко-јужнословенските културни врски, така и преводи на песни и прозни текстови од хрватски, српски, македонски, словенечки и бугарски автори.

Како главен и одговорен уредник на двомесечникот *Словенски југ* објавувам во него статии, разговори, информации, рецензии, осврти, репортажи и други материјали поврзани исклучиво со литературите, јазиците и културите на Јужните Словени или такви текстови што се однесуваат на културните врски на Чесите и Словаците со словенскиот Балкан. Така ги запознаваме читателите со културни вредности и помагаме во заемното зближување на Чесите и Словаците со Јужните Словени. Списанието *Словенски југ* секоја година распишува конкурс за најдобар превод од балканските словенски јазици на чешки. Така сака да помогне во воспитувањето на нова, млада генерација преведувачи. Шест посто од тиражот на списанието испраќаме во странство. Списанието го издава републичкото Здружение на пријатели на Јужните Словени, основано во јуни 1990 година. Здружението продолжува една традиција која трае повеќе од седум децении.

10. Науката, војувањето со зборот е професија на Вашето почитувано и прекарно семејство. Колку се разбирате и дополнувате меѓу себе, како соработувате?

Мојата сопруга Дагмар работеше долги години како доцентка на Педагошкиот факултет при Масариковиот универзитет. Таа многу добро ја познава чешката, словачката и светската литература. Нејзините научни истражувања се пред се од областа на чешко-словачките литературни и културни врски и од балканските словенски литератури. Таа со реферати настапи неколку пати на собирот на слависти во Белград и на чешко-македонските научни конференции како и на низа други народни и меѓународни конференции, симпозиуми и форуми.

Авторка е на комплетни читанки (т.е. со помошна тетратка и со методички водич за учителите) од второ до деветто одделение. Читанките добија најдобри оценки и сопругата доби двапати највисоки награди што се доделуваат за слични школски помагала. Таа исто така е авторка на неколку десетици речнички статии за *Речник на балканските писатели* (1001) и за *Речник на автори на светската литература за деца и младина* (2007). И двата *Речника* излегоа под мое раководство и коавторство. Две третини од речничките статии во обата речника се мои, како и сите воведни текстови за одделните балкански словенски и несловенски национални литератури. Статиите што ги напиша мојата сопруга се однесуваат главно на македонски писатели.

Слични лексикони не се појавуваат многу често нити кај нас, нити кај вас, нити во светот. Но за нив, нажалост, како и за антологијата на македонската современа поезија и антологијата на македонскиот модерен расказ, што ги издадовме, не се појави во македонскиот дневен и периодичен печат (доколку ми е познато) нити збор.

Сопругата Дагмар е т. нар. инситна, наивна сликарка. Надвор од секојдневните службени и домашни обврски таа се занимава со сликање. Со сликање започна да се занимава доцна, како четириесетгодишна. Поради внуцињата. Досега имаше дванаесет самостојни или колективни изложби. Освен слики таа црта и јапонски кокеша, т. е. од дрво стругани фигури. Фигурите (машки, женски, детски, високи, мали итн.) и ги стругам на стругот јас според нејзина порачка. Таа наша трајна соработка е најинтензивна во летните месеци, за време на одморот.

Можам да ви кажам дека имаме хармоничен брак кој трае веќе, како што наведов погоре, половина век. Сопругата е прв читател на моите текстови, а јас сум прв читател на нејзините статии и реферати. Така заемно си помагаме, се советуваме, се дополнуваме и дури понекогаш водиме остри дискусии и се караме околу некој збор, околу некоја статија, превод итн. Но се во интерес на тоа да напишеме подобар текст.

11. Како ги оценувате македонската литература и книжевната наука како рамноправен дел и партнер во големото семејство на светската книжевност. Гледате ли во нив некои посебности и естетски димензии кои им втиснуваат знак на лична, самостојна идентификација?

Многупати имам пишувано како за македонската поезија, така и за македонската проза и драмска литература. Македонската литература беше веќе одамна составен дел на југословенската повоена меѓулитературна и општокултурна заедница и на европејскиот и светскиот литературен процес. Таа си има свој профил, своја обоеност, своја миризба, свои автентични, проверени естетски вредности. Колку повеќе национална (не националистичка) ќе биде таа, толку повеќе ќе биде и светска. Мојот поглед е поглед на човек којшто живее вон македонската културна средина. И можеби многу од тие што ќе го читаат овој мој разговор, нема да се согласат со моите ставови и оценки. Но јас ја гледам македонската литература и култура во рамките пред се на балканските култури, чиј составен дел се и литературите. Акад. Милан Ѓурчинов размислува за една нова културна идеја на Балканот, која може да

биде засновата, вели тој, само врз новиот културен дијалог што треба да го оживеат сите кои искрено и добронамерно му посакуваат на Балканот една нова и подобра иднина... Секоја литературна и културна вредност се открива, се проверува и заверува само ако се сопостави со друга литература и култура, ако допре до неа, ако комуницира, ако води дијалог и истовремено ако ја признава другоста, поинаквоста. Без преднамереност и мегаломанија.

Бидејќи не живеам во Македонија, немам доволно информации за современиот македонски литературен и општокултурен развој. Не добивам, како порано, никакви литературни и културни списанија и книги. Од дневниот печат го добивам само *Утрински весник* што ми го испраќа секоја една или две седмици во пакет Академијата, благодарейќи му на акад. Блаже Ристовски, кој пред години беше научен секретар на МАНУ.

Од разни други македонски или странски медиумски и електронски извори добивам информации за постигнатите успеси во литературата, културата и науката. Ме фасцинира и истовремено ме радува, на пример, големото учество творци на конкурсот за Роман на годината, што го распишува *Утрински весник*, драмските текстови од Горан Стефановски, филмовите на Милчо Манчевски, активностите и продукцијата на издавачките куќи, но и неуморната истражувачка и издавачка дејност на едни од мене таканаречени осамени тркачи Трајко Стаматоски и Коста Пеев и некои други коишто за жал од недостиг на место не можам сите да ги наведам. Високо ја оценувам иницијативата и основањето на Спомен-куќата на Блаже Конески во Небрегово. Еден таков центар требаше, според мое мислење, да биде основан уште пред многу години. Успех е Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, како и Струшките вечери на поезијата, иако нивната сегашна концепција не одговара на моите претстави.

1 август 2007